

Vol vertrouwen een nieuw decennium in

Waarop dit vertrouwen gebaseerd is laat zich niet in een paar zinnen verklaren. Het zal wel deels te maken hebben met de overgang van het decennium. Zelfs de meest verstokte zwartkijkers en pessimisten onder de volgelingen van de klimaatconferentie in Kopenhagen lijken nog ergens lichtpunten te zien.

In zeer willekeurige volgorde en zeker te bekritisieren mate van belangrijkheid laat ik enige ontwikkelingen de revue passeren.

De merel is winnaar van de vogelgeluiden Top 100 geworden! Tot mijn vreugde bereikte de roodborst de vierde plaats. Een verhaal in de winter editie van het Brabants Landschap riep bij mij bijzondere herinneringen op aan dit eigenzinnige vogeltje (Zie www.Natuurwerken.nl)

In een door onze oud voorzitter geredigeerd artikel lees ik dat het goed gaat met de vogels in de Bommelerwaard. De meeste houtsnippen vliegen zich niet te pletter.

Ook de bevers hebben uitgevonden dat het hier goed toeven is.

Op lokaal niveau zijn we het eens geworden over de locaties, waar nog uitbreiding van kassen mag plaatsvinden. De Waterwet is op de valreep van het vorige decennium van kracht geworden, met daaraan gekoppeld een nationaal Waterplan. Deze zaken hebben zeker invloed op ons 'eiland', niet alleen op Ruimte voor de Rivier en Waalweelde maar vooral op kwaliteit en beschikbaarheid.

De meest positieve ontwikkeling vind ik dat er middelbare scholieren zijn die ervoor kiezen hun maatschappelijke stage te vervullen bij een organisatie als de Natuurwacht. Naast de begeleiding van deze leerlingen is dit aanleiding voor het bestuur een excursie speciaal gericht op de jeugd te organiseren.

Onze website zal een antivergrijzing kuur ondergaan en daardoor nog meer aantrekkingskracht uitoefenen. Misschien zijn we op deze manier in staat - over generaties - een situatie te scheppen waarin mens en vogel op een vertrouwelijke voet met elkaar leven.

Harry Puijker, voorzitter

Maatschappelijke stage bij de Natuurwacht

Sinds november 2009 is de Natuurwacht Bommelerwaard aangesloten bij het Steunpunt Vrijwilligerswerk Bommelerwaard. We zijn daar aangemeld als vrijwilligersorganisatie die scholieren wil begeleiden bij hun maatschappelijke stage.

De maatschappelijke stage zal de komende jaren een steeds herkenbaarder begrip worden. Vanaf het schooljaar 2011-2012 is het voor scholieren van het middelbaar onderwijs verplicht om ervaring op te doen in een onbetaalde maatschappelijke functie. Hiervoor moeten de leerlingen, afhankelijk van opleiding, tussen de 50 en 72 uur vrijwilligerswerk doen. De leerlingen mogen zelf bepalen bij welke organisatie ze stage lopen.

Wij willen jongeren op deze laagdrempelige manier kennis laten maken met het nuttige en noodzakelijke werk dat wij verrichten in de Heemtuin, het Kloosterwiel en bijvoorbeeld het gebied rond de oude watertoren.

We hopen natuurlijk dat op deze manier er een enthousiaste groep jonge mensen ontstaat die zich misschien vaker in wil zetten. Maar wat belangrijker is; we hopen de leerlingen een positieve natuurervaring mee te geven.

Misschien kent u iemand die interesse heeft? Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Dirk Muller (0418-518366) of met Ton van Balken (0418-513659).

Op pad met 'Dirk en Harry'

Onder dit kopje kunt u vanaf nu regelmatig een verslagje vinden over een wandel/natuur-ervaring in de Bommelerwaard. Ook op de (binnenkort vernieuwde) site van de Natuurwacht Bommelerwaard kunt u ons vinden.

Op 18 oktober '09 was het zover, al vaker hadden we er over gesproken om 'iets' te gaan doen in het kader van natuur in de Bommelerwaard, zonder hooggespannen doelen en verwachtingen gewoon met 'licht worden' op pad, opschrijven wat we zoal tegen komen, mogelijk het begin van een werkgroep die zich bezig houdt met..... Dirk is gek op planten en Harry is vogelaar, dus zoiets zal het wel worden en wellicht sluiten anderen nog aan...

Terug naar 18 oktober: Onze eerste uitstap betrof het zandwingebied tussen Hedel en de A2. Toen we aankwamen was het nog erg mistig, maar dat loste al snel op. Dirk was hier recent nog geweest, voor Harry een weerzien met dit gebied wat niet meer lijkt op wat het voorheen was. Er is veel aan gedaan om hier een natuurgebied van te maken en dat het zo dicht langs de A2 ligt (b)lijkt voor veel dieren geen bezwaar te zijn.

De plas is al volledig bevolkt met wintergasten en overblijvers:

Meerkoeten (honderden) die 's zomers elkaar het licht in de ogen niet gunnen nu vredig in grote groepen bijeen.

Ganzen: Grauwe-, Nijl-, Canadese-, Kol-, en zowaar een koppel Indische ganzen.

Eenden: Wilde-, Krak-, Kuif-, Berg-, Slob- en Smienten. Smienten hoor je al voor dat je ze gezien hebt, met een hoog stemmetje roepen ze bij het minste of geringste onraad "smient" naar elkaar. Als je dat voor het eerst hoort denk je helemaal niet aan een eendensoort.

Reigers: Blauwe- en een Grote zilver-. Die laatste zie je steeds vaker in de Bommelerwaard, veel schuwer dan de blauwe, maar niet te missen zo helder wit als ze zijn.

Dat deze eerste wandeling een primeur voor de Bommelerwaard zou opleveren hadden we natuurlijk niet van te voren bedacht en was dus een aangename verrassing, nl. een Grindwolfspin (*Arctosa cinerea*). Lees en kijk op: <http://waarneming.nl/foto/view/941880>. Een zeldzaamheid die niet eerder in de Bommelerwaard gemeld is.

Overigens staan al onze waarnemingen op www.bommelerwaard.waarneming.nl en te vinden op datum. Planten krijgen in het voorjaar weer onze aandacht en willen we dan zeker vermelden.

Wat vooral leuk is aan zo'n wandeling is dat je elkaar wat kan laten zien/vertellen. Heb je inmiddels zin gekregen om aan te sluiten, meld je even bij kolmanh@xs4all.nl of hmmuller@live.nl.

Dirk en Harry

Maasheggenlandschap bij Alem

De Bommelerwaard barst van de natuur. Soms bekend, soms wat minder. Om de gebieden onder de aandacht te brengen houden we excursies in de hele Bommelerwaard. Daarnaast willen we af en toe een natuurgebied uitlichten in de nieuwsbrief. Hieronder een eerste artikel over het Maasheggenlandschap bij Alem.

Nabij Alem ligt een historisch en natuurlijk waardevol landschap. Het is een cultuurgood, een stukje boeren natuur uit de 19^e eeuw wat het behouden waard is. Agrarisch gebied dat de ruilverkavelingen heeft overleefd, waar oude rasteringen zijn blijven bestaan.

Voor de eerste wereldoorlog was er voor boeren nog weinig prikkeldraad beschikbaar om hun land af te zetten. Het was duur, moeilijk of niet (uitvinding in 1873) verkrijgbaar. Vee moest op een andere manier op het land gehouden worden. Uit Romeinse geschriften blijkt dat hagen van Meidoorn, Sleedoorn en andere planten werden gebruikt om akkers en weilanden af te schermen. Sommige bronnen spreken zelfs over een oorsprong in het late neolithicum en devroege bronstijd (2000 B.C.).

Het aantal meldingen van hagen in de geschreven geschiedenis wordt groter naarmate de tijd vordert. In bronnen uit de middeleeuwen wordt gesproken over het vlechten van hagen en het gebruik van doornstruiken als meidoorn en braam om een goede afscheiding te vormen. Er zijn zelfs handleidingen geschreven over de juiste keuze van soorten en aanplant. De grootste dichtheid aan hagen wordt verondersteld in de eerste helft 19^e eeuw. Rond 1900 zou dit ongeveer 55.000 km bedragen.

In de eerste wereldoorlog werd in België veel prikkeldraad achtergelaten op het slagveld. Boeren gebruikten dit materiaal om hun land af te scheiden. Hetzelfde heeft in de tweede wereldoorlog gespeeld. In Nederland heeft dit allemaal een kleinere rol gespeeld. Toch is het aantal kilometer hagen sterk afgenomen in de afgelopen eeuw. Om te beginnen is in de periode na 1930 veel erfafscheiding vervangen door niet-inheemse soorten als Haagliguster, Laurierkers, Japanse Berberis en Coniferen. Verder zijn de kosten voor onderhoud en aanschaf van de hagen hoger dan het voordeel voor de boer. Ook de ruilverkaveling van na de tweede wereldoorlog heeft bijgedragen aan de afname van het aantal kilometer haag. Grotere stukken land betekent minder afscheiding. Hagen werden verbrand en gerooid. Vandaag is er nog ongeveer 21.000 km haag over.

In de uiterwaarden hebben de hagen langer stand gehouden dan in het binnenland. Palen en draad hadden in de regelmatig overstromende uiterwaarden een groot nadeel. Bij overstromingen spoelden de palen en draadafscheidingsen makkelijk weg. Hagen zijn hiertegen beter bestand en houden bovendien het slib na een overstroming vast wat zorgt voor een vruchtbaarder land. Ook leverde het hout waardevolle brandstof.

Bij Alem is het in verval geraakte heggenlandschap hersteld. Er is zo een ecologisch waardevol gebied aan de Maas in stand gehouden en versterkt. Via een wandelroute van ongeveer 3 kilometer kan je genieten van een kleinschalig landschap van akkers en weilanden met natuurlijke afscheidingsen, gecombineerd met het hedendaagse prikkeldraad (voor de zekerheid...).

Excursies en werkdagen voorjaar 2010

In het voorjaar van 2010 organiseert de Natuurwacht weer een aantal *natuurexcursies* in de Bommelerwaard. In het rivierengebied kunnen prachtige struintochten gemaakt worden. Wilt u de natuur dichtbij huis ècht beleven, loop dan mee met de Natuurwacht wandelingen. Excursies beginnen in principe om 10 uur op de verzamelplaats en duren ongeveer 2 uur. Deelname is gratis. Deelnemers doen er goed aan om laarzen en een verrekijker mee te nemen. Zon, kou, wind of regen: excursies gaan in principe altijd door. Alleen bij noodweer wordt de excursie afgelast; dat wordt dan een uur voor de begintijd op de website vermeld. *Meer informatie bij René Dorleijn (06-53253997) of Dirk Muller (0418-518366).*

De knotacties lopen door tot maart, onder meer bij de oude watertoren en in het natuurgebied *de Kloosterwiel* tussen Zaltbommel en Gameren. Al vele jaren wordt dit gebied door enthousiaste vrijwilligers onderhouden. Voor de definitieve locaties verwijzen we u naar onze website en de lokale weekbladen. De knotwerkgroep kan altijd hulp gebruiken bij het vele zaag-, snoei- en afvoerwerk. Iedereen is van harte welkom tussen 10.00 en 16.00 uur. *Meer informatie bij Ton van Balken (0418-513659).*

Vanaf maart zijn er werkochtenden in de **Heemtuin** en de **Kruidentuin** aan de Zaltbommelse stadswal. Deze tuinen zijn bereikbaar via de Oliemolen (verlengde van de Karstraat). Het onderhoud van de tuinen is arbeidsintensief en vrijwilligers zijn dan ook van harte welkom tussen 10.00 en 13.00 uur. *Meer informatie bij Ton van Balken (0418-513659).*

Zaterdag 6 maart a.s. staat er weer een **Gelderse Werkdag** op het programma. Dit keer in Doornenburg. Landschapsbeheer Gelderland organiseert samen met de gemeente Lingewaard en de lokale vrijwilligersgroepen een uitdagend en leuk programma. Dit jaar weer met excursies en prachtige werklocaties. Meer informatie volgt nog!

Voor meer informatie over excursies en werkdagen van de Natuurwacht kunt u ook kijken op onze website www.natuurwachtbommelerwaard.nl of in de diverse regionale weekbladen. Voor vragen kunt u ook een mailtje sturen naar info@natuurwachtbommelerwaard.nl.

Activiteiten Natuurwacht Bommelerwaard Voorjaar 2010				
	Datum	Activiteit	Thema	Verzamelplaats
Zon	10 jan '10	Exc. Munnikenl.	Wintergasten	Parkeerplaats Loevestein
Zat	16 jan '10	Knotwilgdag		Zie aankondiging in de pers
Zat	30 jan '10	Knotwilgdag		Zie aankondiging in de pers
Zon	28 feb '10	Exc. Nederhemert	Stinzenflora	Zie aankondiging in de pers
Zat	20 feb '10	Knotwilgdag		Zie aankondiging in de pers
Zat	6 mrt '10	Gelderse werkdag	Volgt	Doornenburg
Zat	27 mrt '10	Heemtuindag		Heemtuin, Zaltbommel
Zat	24 apr '10	Heemtuindag		Heemtuin, Zaltbommel
Zon	25 apr '10	Exc. Kil van Hurwenen	Voorjaarswandeling	Zie aankondiging in de pers
Zon	23 mei '10	Exc. Alem	Maasheggen	Zie aankondiging in de pers
Zat	5 jun '10	Heemtuindag		Heemtuin, Zaltbommel
Zon	13 jun '10	Exc. Lieskampen	Slootdieren	Parkeerplaats Lieskampen
Zat	3 jul '10	Heemtuindag		Heemtuin, Zaltbommel
Zat	4 sep '10	Heemtuindag		Heemtuin, Zaltbommel

Vernieuwing website

De komende maanden zal de website van de Natuurwacht volledig vernieuwd worden. De huidige site biedt onvoldoende mogelijkheden voor interactie met onze leden en andere geïnteresseerden. Een flexibeler opzet is nodig om een grotere groep mensen te kunnen inschakelen om de omgeving actueel te houden. Daarnaast zijn ook stijl en layout aan een facelift toe. Vanaf maart 2010 zal de oude website worden vervangen en in verschillende fasen worden gevuld. Neemt u rond die tijd eens een kijkje en reageer op het weblog, start zelf een discussie op het forum of meld uw eigen natuurwaarnemingen. We hopen u op deze manier beter op de hoogte te kunnen houden en intensievere contacten met u te kunnen opbouwen.